

Danderyds kommun

Verksamhetsnamn Tallgårdens äldreboende-Blomsterfonden	Verksamhetsnummer 01A4-012408
Fastighetsägare Danderyds kommun	Organisationsnummer 212000-0126
Fastighetsbeteckning Lärkträdet 25	
Fastighetens adress Askvägen 13, 182 46 Enebyberg	
Närvarande ombud Henrik Wahlgren/Danderyds kommun, Monica Hessle/Blomsterfonden	

Beslut om föreläggande enligt 5 kap. 2 § Lag om skydd mot olyckor, LSO

Med stöd av Lag om skydd mot olyckor, LSO (SFS 2003:778) 5 kap. 1 §, har tillsyn utförts, varvid Storstockholms brandförsvär fattat beslut om följande föreläggande.

Angivna åtgärder är beslutade med stöd av LSO (SFS 2003:778) 2 kap. 2-3 §§ samt 5 kap. 2 § andra och tredje styckena.

Detta beslut kan skriftligen överklagas inom tre veckor från beslutets delgivande.
Överklagandet ställs till Länsstyrelsen i Stockholms län, men sänds in till:

Storstockholms brandförsvär
Box 1328
111 83 Stockholm

I skrivelsen ska det tydligt anges vilken ändring av beslutet som begärs.

Ägaren åläggs att vid eventuell överlåtelse meddela tillsynsförvärdaren uppgifter om den nya ägaren.

Om åtgärder enligt detta beslut inte har vidtagits efter de datum som beslutet anger avser Storstockholms brandförsvär pröva förutsättningarna för att förena detta beslut med ett vite.

Tillsynsförvärdare/Delegat Karin Sognevik, Brandinspektör	Telefon	Mobil 070-764 89 54
	e-post karin.sognevik@ssbf.brand.se	
Ärendet har handlagts i samråd med Magnus Raask, brandinspektör		

Brist Lärkrädet 25

1. **Brist i brandcellsgräns. Fönsterpartier i brandtekniskt avskiljande väggar saknar verifiering av brandmotstånd.**
2. **Anordning för tidig upptäckt och varning i händelse av brand saknas på vindsplanet.**
3. **Brandceller saknar skydd mot brand- och brandgasspridning via ventilationen.**
4. **Byggnaden saknar sprinkler i kombination med att gemensamhetsutrymme inte är brandtekniskt avskilt vare sig i konstruktion eller i ventilationssystem.**
5. **Byggnaden saknar sprinkler i kombination med att boenderummen saknar dörrstängare.**
6. **Nödbelysning saknas i utrymmen avsedda för utrymning.**

Beslut

För att begränsa risken för allvarliga skador på människor och egendom till följd av brand föreläggs Danderyds kommun (*org.nr 212000-0126*) att vidta ett av följande två alternativ på åtgärder:

Alternativ 1:

1. **Byggnaden skall förses med boendesprinklersystem typ 3. Anläggningen utformas enligt standard för boendesprinkler SS-EN 16925 och SBF 501:2 eller motsvarande.**
En tydlig projektplan för installationen ska redovisas för SSBF senast 1 mars 2023.
Åtgärden ska vara genomförd senast 1 mars 2024 och redovisas för SSBF med anläggarintyg och installationsbesiktningsprotokoll.
2. **Åtgärder ska vidtas så att ventilationssystemet upprätthåller skydd mot brand och brandgasspridning mellan boenderummen i motsvarande klass som brandcellsgränserna.**
En tydlig projektplan ska redovisas för SSBF senast 1 mars 2023.
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF med en funktionsbeskrivning med tillhörande plan för kontroll och underhåll.
3. **Utrymmen avsedda för utrymning ska förses med nödbelysning. Nödbelysningen ska tändas per automatik vid strömbortfall och ha säkerställd strömförsörjning i minst 60 minuter. Belysningsstyrkan ska inte vara lägre än 1 lux längs med utrymningsvägens centrumlinje.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
4. **Dokumentation som verifierar fönsterpartiernas brandtekniskt avskiljande förmåga ska tas fram. Om brandteknisk avskiljande förmåga understiger brandteknisk klass E 30 ska fönsterpartier ersättas med glas i lägst brandteknisk klass E 30.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
5. **Byggnadens vind ska förses med anordning för tidig upptäckt och varning i händelse av brand i enlighet med SBF 110 eller motsvarande.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023

Alternativ 2:

- 1. Dagrum med kök ska avskiljas mot korridor, tillika utrymningsväg, i lägst brandteknisk klass E 30.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
- 2. Brandavskiljande dörrar i brandcellsgränser som angränsar mot utrymningskorridor ska förses med dörrstängare. Dörrstängarna ska utföras av sådan typ att dess funktion säkerställs över tid.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
- 3. Åtgärder ska vidtas så att ventilationssystemet upprätthåller skydd mot brand och brandgasspridning mellan brandceller i motsvarande klass som brandcellsgränserna.**
En tydlig projektplan ska redovisas för SSBF senast 1 mars 2023.
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti och redovisas för SSBF med en funktionsbeskrivning med tillhörande plan för kontroll och underhåll.
- 4. Utrymmen avsedda för utrymning ska förses med nödbelysning. Nödbelysningen ska tändas per automatik vid strömbortfall och ha säkerställd strömförsörjning i minst 60 minuter. Belysningsstyrkan ska inte vara lägre än 1 lux längs med utrymningsvägens centrumlinje.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
- 5. Dokumentation som verifierar fönsterpartiernas brandtekniskt avskiljande förmåga ska tas fram. Om brandteknisk avskiljande förmåga understiger brandteknisk klass E 30 ska fönsterpartier ersättas med glas i lägst brandteknisk klass E 30.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.
- 6. Byggnadens vind ska förses med anordning för tidig upptäckt och varning i händelse av brand i enlighet med SBF 110 eller motsvarande.**
Åtgärden ska vara genomförd senast 31 augusti 2023 och redovisas för SSBF vid planerad efterkontroll 31 augusti 2023.

Bakgrund

Den 5 maj 2022 genomförde Storstockholms brandförsvär (SSBF) en tillsyn på Tallgårdens äldreboende, Blomsterfonden. Brandinspektör Karin Sognevik representerade SSBF. Tallgårdens äldreboende representerades av verksamhetsansvarig Monica Hessle och Martin Lundström. Fastighetsägaren, Danderyds kommun representerades av säkerhetscontroller Henrik Wahlgren, Tony Johansson från L&T samt Magnus Fröidh som arbetar med kommunens brand- och utrymningslarm. Med på tillsynen var även Jerry Ahlstedt, praktikant hos SSBF.

Tallgårdens äldreboende innefattar två byggnader, Tallgården och Lärkträdet. Tillsyn genomfördes i båda byggnaderna. Tillsynen i sin helhet finns beskriven i protokoll med tjänsteanteckning daterad 2022-05-12 (diarienummer 2022-001374). Vid tillsynen noterades ett antal brister i Tallgårdens lokaler som hanteras separat och som kommer att följas upp i en efterkontroll.

Detta beslut gäller Lärkträdet lokaler med fastighetsbeteckning Lärkträdet 25.

Blomsterfonden bedriver vård- och omsorg på Tallgården och Lärkträdet i Danderyd. Boendet är behovsprövat och de boende förväntas behöva hjälp vid en eventuell utrymning. Lärkträdet inrymmer två avdelningar med totalt 16 lägenheter för personer med demenssjukdom. Dagtid arbetar två personal per avdelning och nattetid när bemanningen är som lägst finns alltid en vakent personal på Lärkträdet samt en resurs som finns tillgänglig både för Lärkträdet och Tallgårdens avdelningar. SSBF bedömer utifrån uppgifter under och efter tillsynen att verksamheten har stor förståelse och väl utarbetade rutiner för att bedriva ett bra SBA och för att hantera en nödlägesituation. Enligt verksamhetens rutin i händelse av brand så ska boende som befinner sig i omedelbar fara räddas och omgivningen ska varnas. Dörrar till de boendes lägenheter ska stängas och släckförsök ska genomföras om det bedöms möjligt.

SSBF har tagit del av bygglovshandlingar vilka inkom 2022-08-04 till SSBF från Miljö- och stadsbyggnadskontoret i Danderyd.

Lärkträdet är en byggnad uppförd 1992 som uppfördes som gruppboende för äldre enligt bygglovshandlingar. 1993 genomfördes mindre om- och tillbyggnationer. Enligt driftkort för byggnadens ventilation bedömer SSBF att skydd mot brand- och brandgasspridning saknas mellan lägenheterna. Vid detektering av brand stoppar fläktaggregatet samt spjäll på till- och frånluft stänger.

Lägenhetsdörrar har brandklass B 15 och avskiljning mot gemensamhetsutrymmen saknas. Dörrstängare saknas. Väg till utrymningsväg finns i stora delar av lokalerna endast i en riktning. Från sämst belägna lägenhet bedöms det beräknade gångavståndet från lägenhetsdörr till säker plats vara över 30 m. (Vid sammanfallande väg till utrymningsväg räknas det verkliga avståndet gånger 2).

Vid platsbesök 2022-10-25 uppskattades vägen till 20 m.

Fastigheten är försedd med utrymningsskyltar, handbrandsläckare och heltäckande brand- och utrymningslarm (ej vind) som är vidarekopplat till SOS. Någon brandskyddsdocumentation har inte identifierats för byggnaden.

Vid tiden för byggnadens uppförande (1992) ställdes krav på att varje vårdavdelning skulle vara utförda i egen brandcell. En rekommendation införs i byggreglerna 1980 (SBN 1980) om att stora vårdavdelningar kan behöva delas upp i fler brandceller för att minska gångavståndet till utrymningsväg samt att vårdtrum och rökrum ska vara avskilda från korridor.

SSBF bedömer att verksamheten i dessa byggregler bör ha omfattats av begreppet vårdanläggning.

Idag utgörs verksamheten av särskilt behovsprövat boende enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL. De boende är beroende av hjälp med utrymning i händelse av brand. SSBF:s bedömningar för vad som är skäligt brandskydd i äldreboendet utgår från de faktiska förhållanden som råder och SSBF bedömer därmed att brandskyddet ska hänvisas till en kravnivå motsvarande verksamhetsklass 5B i dagens gällande byggregler.

Vid sidan av aktuellt tillsynsärende har SSBF och Danderyds kommun haft en parallell dialog allmänt om brandskydd i kommunens vårdboenden och gränsdragning mellan fastighetsägare och hyresgäst för de lokaler som kommunen äger.

2022-08-18 kommunicerade SSBF ut ett förslag till beslut via mail gällande Lärkträdet gruppböende. Fastighetsägaren har haft möjlighet att inkomma med synpunkter fram till den 2022-09-23.

2022-09-07 inkom Danderyds kommun via mail med en inventering av befintligt brandskydd samt åtgärdsplan, "Brandskydd på Lärkträdet gruppböende" framtagen av Äqvist Consulting Group AB

Åtgärdsplanen bedöms motsvara åtgärder i alternativ två i detta föreläggande avseende punkt två, tre och fyra.

2022-10-25 genomförde SSBFs representanter Karin Sognevik och Sebastian Friedrich ett kompletterande platsbesök för att göra en bedömning med hänsyn till Danderyd kommuns åtgärdsplan. Boenderummens brandtekniskt avskiljande förmåga lever inte upp till dagens krav på EI 60 då dörrar till boenderummen är utförda i B 15. I en samlad bedömning tillsammans med att övriga åtgärder vidtas enligt åtgärdsplan samt i enlighet med detta föreläggande bedömer SSBF att boenderummens brandavskiljande förmåga lever upp till en skälig nivå i konstruktionen, dock ej i ventilationen.

I inkommen åtgärdsplan "Brandskydd på lärkträdet" bedöms expeditionerna (kontor), korridoren mellan avdelningarna och tvättrum (bottenvåning) vara utförda i egna brandceller. Vid platsbesöket konstaterades att fönsterpartier i brandtekniskt avskiljande väggar saknar märkning som påvisar vilken brandteknisk klass fönsterpartier är utförda i. Fönsterpartierna är utförda som sidoljus intill branddörrar som avskiljer korridoren mellan avdelningarna samt ett stort fönsterparti beläget i kontor ut mot allmänytan. Även det sistnämnda fönstret sitter bredvid en branddörr i brandteknisk klass EI 30.

Byggnad är utformad med yttertaks konstruktion med takstolar av trä och råspont/inbrädning. Kallvinden ventileras genom självdrag via öppen takfot och öppen taknock. Vid en brand ut genom ett fönster riskerar en brand att snabbt sprida sig via byggnadens brännbara fasad och upp via den öppna takfoten och där snabbt få fäste i brännbara takstolar och råspont/inbrädning. Takstolarna utgör en del av vindsbjälklagets bärande konstruktion. Vindsbjälklaget utgör brandcellsgräns. Takstolarnas brandtekniska bärförmåga bedöms vara lägre än det krav som ställs på vindsbjälklaget.

Motivering

SSBF:s bedömning är att byggnadens brandtekniska utformning inte är skälig utifrån det skyddsbehov som råder i denna typ av verksamhet, där de boende behöver assistans vid ett nödläge.

Konsekvenserna vid uppkomst av brand i antingen ett boenderum eller i gemensamhetsutrymmet är att branden snabbt kan växa till och att brand- och brandgaser snabbt kan komma att spridas inom lokalerna vilket kraftigt kan försvåra och i värsta fall omöjliggöra en utrymning samt även förhindra att personalen kan ge de boende assistans vid en brand- och utrymningssituation. Då gemensamhetsutrymmet också används för utrymning från alla rum är det av stor vikt att nivån på det tekniska brandskyddet höjs. Hur de boende kan förväntas agera i händelse av brand bör väga tungt i val av brandteknisk lösning.

Med rådande utformning bedöms personsäkerheten i byggnaden vara helt avvägd att personalen snabbt lyckas släcka en uppkommen brand. Detta bedömer SSBF inte som en betryggande nivå för personsäkerheten. Den begränsade personalbemanningen som finns tillgänglig nattetid bedöms således inte tillräcklig för att kunna förväntas utrymma och/eller förflytta de boende i händelse av brand innan kritiska förhållanden för utrymning uppstår. Med bristande brandteknisk avskiljning i ventilation ska de boende inte stanna kvar i sina rum mer än tillfälligt. SSBF bedömer att ytterligare personal som finns tillgänglig direkt vid brandstart och tydligare rutiner skulle förbättra situationen, dock ändå inte vara ett tillfredsställande skydd för de boende i händelse av brand. Det behöver finnas ett byggnadstekniskt brandskydd som ger personalen förutsättningar för att kunna genomföra en utrymning av de boende i händelse av att tidigt släckförsök misslyckas.

SSBF bedömer att verksamheten enligt dagens byggregler är att se som det som enligt Boverkets byggregler benämns verksamhetsklass 5B, eftersom de boende på Lärkträdet inte förväntas kunna utrymma på egen hand samt att boendet är behovsprövat enligt SoL. Nybyggnadskrav för denna typ av verksamhet enligt Boverkets byggregler är bland annat installation av automatisk boendesprinkleranläggning och brandteknisk avskiljning av boenderummen i lägst brandteknisk klass EI 60. P.g.a. sprinklerinstallationen krävs dock normalt inte dörrstängare på dörrar mot boenderum/lägenheter om maximalt 8 boenderum/lägenheter ansluter mot samma utrymme.

Krav på sprinkler är förhållandevis nytt för aktuell verksamhet (har funnits sedan 2012, BBR 19). Dessförinnan har byggreglerna (sedan 2005) ställt krav på bland annat:

- boenderum brandtekniskt avskilda i lägst brandteknisk klass EI 60 (gäller även vid sprinklerinstallation)
- dörrstängare mot boenderummen
- utrymning från boenderummen till korridor som är en utrymningsväg avskild mot gemensamhetsutrymmen och kök

Även om inte byggreglerna är retroaktiva utgör de en vägledning för bedömning av skälighetsnivån. Flera domar av prövade tillsynsärenden enligt LSO har slagit fast att en allt för stor differens mellan nybyggnadskraven och rådande nivå kan vara ett skäl till att åberopa särskilda omständigheter, i synnerhet då avvikelserna har en direkt påverkan på personsäkerheten.

För att säkerställa att de boende kan stanna kvar i sina rum i väntan på vidare assistans eller tills att risken avhjälpes ska skydd mot brand- och brandgasspridning mellan brandceller finnas. Åtgärder ska vidtas så att ventilationssystemet upprätthåller skydd mot brand och brandgasspridning mellan brandceller i motsvarande klass som brandcellsgränserna.

Hur ventilationsbrandskyddet utformas är beroende av flera faktorer. För att få den bästa och mest kostnadseffektiva lösningen krävs individuell projektering för befintliga tekniska installationer (t. ex ventilationssystem i kombination med sprinkler) varför SSBF har valt att ställa funktionskrav och inte specificera vidare hur funktionskraven uppnås.

För att få en tidig varning i händelse av brand på vinden bedömer SSBF det skäligt att komplettera det automatiska brand- och utrymningslarmet med detektering av byggnadens vindsutrymmen. Åtgärden förbättrar förutsättningarna för att tidigt kunna påbörja en utrymning samt korta ner tiden tills att en släckinsats kan påbörjas.

Det ska från en byggnad vara möjligt att utrymma på ett snabbt och säkert sätt i händelse av brand, även vid ett strömavbrott. För att möjliggöra utrymning vid ett strömavbrott ska nödbelysning finnas i utrymmen avsedda för utrymning.

För att en eventuell brand på kontoret inte ska leda till att fönster ut mot utrymningsväg går sönder på grund av värmebelastning och riskerar att rökfylla utrymningsvägen ska detta fönster utföras i lägst brandteknisk klass E 30. På samma sätt ska sidoljus till dörrar mellan avdelningarna utföras i brandtekniska klass E 30 för att uppnå avsedd funktion och skydda intilliggande korridor och avdelning.

Motivering till alternativ ett:

För att begränsa skador och utrymningsproblematik vid uppkomst av brand bedömer SSBF att kostnaden för installation av boendesprinkler enligt typ 3 är skälig i förhållande till den effekt som åtgärden uppnår. Boendesprinkler minskar brandens intensitet och utveckling. Detta medför att det är motiverat med en lägre brandteknisk klassning av boenderummen (jämför EI 60) samt ger bättre utrymningsförutsättningar där utrymning endast sker i en riktning.

Motivering till alternativ två:

För att förhindra att brand- och rökspridning från kök/dagrum blockerar utrymningsvägarna från boenderummen ska dagrum och kök utföras i en egen brandcell. Detta gör att en utrymningskorridor skapas med bättre utrymningsförutsättningar från boenderummen samt möjliggör att med kortare gångavstånd inom utrymningsväg kunna ta sig till en annan brandcell i händelse av brand. Beräkning av gångavstånd inom utrymningsväg ska tas med i beaktning när val av dörrplacering mot kök/dagrum görs. För att skydda utrymningsvägar och boende rum mot brand- och brandgasspridning krävs det att dörrar i brandcellsgräns är stängda. En brand med brandgasspridning till allmänutrymnet skulle i dagsläget spärra samtliga utrymningsvägar från boenderummen (förutom från boenderum med altandörr under förutsättning att de går att öppna utifrån).

SSBF vill vara tydliga med att påtala att installation av vanliga dörrstängare i vårdverksamhet ofta kan innebära stora problem för verksamheten. Detta med anledning att dörrarna i den dagliga driften ska vara

lätta att öppna och passera både för brukare som för personal med utrustning. Av denna anledning har SSBF vid flertal tillfällen påträffat att dörrar med dörrstängare i denna typ av verksamhet ställs upp med t ex kil. Detta motverkar syftet med dörrstängaren. För att få en fungerande lösning med dörrstängare i vårdverksamheter tillämpas av denna anledning ofta dörrstängare av modellen free-swing, vilket innebär att dörrstängaren aktiveras först vid detekterad brand (styrs av rökdetektorer). I den vanliga driften är dörrstängaren bortkopplad och dörren fungerar då som en helt vanlig dörr utan dörrstängare. SSBF vill starkt råda att anpassa utformningen av dörrstängare efter verksamhetens behov för att lösningen skall fungera såväl för verksamheten som för att säkerställa brandskyddet över tid. SSBF bedömer att kostnaden är skäligen i förhållande till den effekt som åtgärden uppnår.

Till följd av nämnda brister är det byggnadstekniska brandskyddet inte att betrakta som skäligen. Förelagda åtgärder bedöms helt avgörande för att skapa sådana förutsättningar för personalen att de i händelse av brand får tid och möjlighet att utrymma boende till säker plats, alternativt att boenderummen utgör säker plats i väntan på vidare assistans eller tills att risken avhjälpes.

Även om byggnaden är uppförd enligt de byggregler som gällde vid uppförandet, föreligger i detta fall så kallade särskilda omständigheter för att inte äventyra personsäkerheten i händelse av brand.

SSBF har särskilt beaktat vilken part som detta beslut ska riktas mot. Ett föreläggande ska riktas till den part som har juridisk möjlighet och faktisk rådighet att efterfölja föreläggandet (se prop. 2002/03:119 s. 53f). Av lagtext och förarbeten till Lag om skydd mot olyckor framgår att räddningstjänsten inte är skyldig att anpassa ett föreläggande efter civilrättsliga förhållanden mellan nyttjanderättshavare och fastighetsägare. Då det i aktuellt ärende rör sig om stora ingrepp i fastigheten och det byggnadstekniska brandskyddet bedömer SSBF att det är fastighetsägaren som har rådighet att vidta åtgärder. Rättsfall presenterade i nedanstående avsnitt har vägts in i SSBF:s bedömning.

Rättslig reglering/Vägledning för vår bedömning

Åtgärder har skälighetsbedömts i enlighet med 2 kap. 2§ lag om skydd mot olyckor. Vägledning för SSBF:s bedömning har hämtats från:

- BBR 29, kap. 5:2522, 5:343, 5:546
- BBR1
- BBR 11
- SBN 1980
- Rättsfall, Länsstyrelsen, i Västra Götaland, 2021-12-09, Dnr 2020-25242
- Rättsfall, Kammarrett i Jönköping, 2021-06-07, Dnr 2020-1081
- Rättsfall, Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2020-12-04, Dnr 452-14030-2020

Information

Kopia på detta förslag till beslut skickas för kännedom till:

- Blomsterfonden